

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

עז.

(א) צ"ל משמחיתם, (ב) דוקינן עב: כוסה נג: (ג) צ"ל אל האיש, (ד) וגי' ע"י מיו של מיכאל לידו של גבריאל, (ה) כל המאמר מתאן עד וליכא דלשגח ביה נשמת בכל הגמרות ומתאן רק בדפוס ובע"י, (ו) ונגלה טו. ע"י, (ז) צ"ל ה' אלהים, (ח) צ"ל והוא הולך, (ט) ונע שבת קיד, (י) (דף כג.), (יא) ע"י לעיל טו, (כ) ג"ז שיק לעיל, (כא) נע"י מוס' שבת פו. ד"ה אע"פ שאין וכו' וע"פ מוס' נדע לב. ד"ה וכשמן.

גילוי הש"ס

תוס' ד"ה רתנו וכו' ההאמר לקמן ואם היה מלוכני. ע"י בדפוס יום פ"ב בדברת ס"י ג' ד"ה ממני רתן כללה כ"ו:

הגהות הב"ח

(א) גמרא ודילמא מסוקיא ומטרקא אלף אמר:

לעזי רש"י

טור"ט. נמל.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו הננאל

(ו) אחריהם אל היכל ה' וגו', אמר הקב"ה למיכאל, מיכאל סרחה אומתך, אמר לפניו רבונו של עולם דיי הטובים שבהם. אמר לו ומפני מה לא מוחו הדין שורף הכל. מיד ויאמר אל האיש לבוש הבדים בא אל בינות לגלגל וגו' וישא יתן אל חפני לבוש הבדים. אילו לא נצטננו הגחלים מיד הכרוב לידו של גבריאל לא נשתייר משנאי ישראל שריר ופליט. והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת כמתניו מכיל דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני, א"ר יוחנן באבותי ששה אפיקו גבריאל לאחוריו הפרגוד ומחיה כו', אמרו ליה אי לא עבדת שפיר, ואי עבדת שפיר לא עבדת כדפקודן. והוב לית לן אין משיבין על הקלקלה, אוקומה לדוביאל ש פרס בדוכתיה כ"א יום, שנאמר ושר מלכות פרס עומד לגנדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזוני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. אמר להן כתיבו לי ישראל וכולו רבון באכרנא, כתבו ליה, כי מטא למתחם פתח גבריאל ואמר שוה לכם משכימי קום וגו', ולא אשנחו ביה, אמר רבון כל העולמות אם יהיו כל חכמי אומות העולם ככף מאזנים ודניאל ככף שניה לא נמצא מכריע את כולם, אמר הקב"ה מי הוא המלמד וכות על בניו, בניו [א"ל] גבריאל, [א"ל] יבא, מיד בא, היינו דכתיב ואני באתי בדברך. נעילת הסנדל מנא לן, דאיקי עניי, ופשטנא מהבא מעני רגלך מיחף גורונך מצמאה, איקש כתיב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא וצמא במדבר, ובצמאה שאמר שלמה לאביתו כי התענית ככל אשר התענה עני ויחיה כיוצא בה. וה מדרש הוא אמר נביא למכאן ישאל מעני רגלך מטא מעני לישונך מדברים במלים כדי שלא תבא ליד יוחף, וטור מדיבין בטלים כדי שלא יבא גורונך לצמאה. מניעת השמש הטיה מנא לן, דהוא עניי, שנאמר אם

לבוש הבדים. הוא גבריאל כספר דניאל: **פולסי דנורא.** מקלות של אור: **אי לא עבדת.** כלל: **לא עבדת.** והיינו מלדיקים אותך לומר דומה הוא את הדבר אולי ישוב הקצ"ה ממרונו ויתרצה להם: **כדפקודן.** שמהא אמה נוטל הגחלים אל הכרוב לתתם לך: **כתיבקה.** במקומו: **עומד נגדי.** גבריאל אמר כן לדניאל: **ופרוסא דמשמיהו.** נמל שקורין פורט: **דמשמיהו.** דבר מלכות בלשון פרסי לפי שהוא מעלה שם מרגילות כדאמרין בר"ה: **אכרנא.** כסף גולגלתא: **שוה לכם וכו'.** לומר כלום הגונים האומות להיות החכמים מסורים בידם והלא המקרא משבחן שאף נשתיים מנדדות שינה מענייהן שוה לכם בעלי אומנות המשכימים ומאחרים למלאכתם אולי לחם צנצנ וצביעה כן יתן הון את העולם מוונות ופרנסה לידידו שנה למי שנדד שינה צנצילו: **נאסי כדנדין.** על שדכרתי כן: **אשכחיה לדוביאל דהוה נקט איגרסא:** ואני יולא והנה שר יון צא. וכשהגיע זמן מלכות יון לצא אלף על כרמי כצנר נגזרה גזרה ושר יון יבא צמקומי: **עוי עוי.** כעק וזוה גבריאל על זמא שלא ימשלו מלכי יון צישראלן: **ולאזיכר הכהן וגו' כי נשאף אה ארון ה' לפני דוד אבי.** כשהיה צורח מפני אשלוס: **וכי הפענים כל אשר הפענה אבי.** למדנו שנקרחת צריחתו של דוד מפני אשלוס ענינו וכתבי כי אמרו העם רענ ועיף ומתא צמכד: **מים קרים על נפש עיפה.** אלמא מרחיכה מיקרי עיף ולא מנעילת הסנדל וקרי ליה עיני דכתיב כלל אשר התענה אבי: **מרטקא.** שוט הסוס: **ועש כן.** ציטעה כתיב ישעיה לא היה רגיל במרכבת סוסים ויחף ידיה צנעילת סנדל הוא והוא יגלה על יחוף דודו נמי דמנעילת הסנדל הוא: **גלגל יולא רגלך לדי יוחף.** גלגלן צנעילת: **אס**

ואין להקשות דילמא להתענות דקרא לאו אסיכה קאי אלף אלמס חמודות לא אכל שיהי מענה נפשו בצרכיה וי"ל האי לאו עינוי הוא מי שאינו אוכל לחם חמודות ואוכל לחם אחר ואינו שומה יין ושומה משקה אחר אלף ודאי אסיכה קאי שלא היה סך כלל: **סדרתן מניין לביכה שהיא כשתייה דכתיב והבא כמים בקרבו** וגו'. צפרק אמר ר' עקיבא צצבת (דף פו.) קאמר עלה אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר ומצא כמים צקצבו ומימה דצפרק צנות כותים (גדה דף לב.) וסס מיייתי צרייתא דמינא ולא יחללו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך כשומה ואי צעית אימנא מהכא ומצא כמים צקצבו וגו' והשתא קשה דמעיקרא מיייתי ראייה מדאורייתא והדר מיייתי ראייה מדברי קבלה שאינו אלף זכר לדבר וי"ל דה"ק אפי' לא היה לנו פסוק לאסור סיכה דאורייתא הוה לן למיסרי מדרבנן מקרא דומצא אי נמי קרא דולא יחללו נמי אסמכתא צעלמא דעיקרו לאו להאי דרשא אמנא אלף לכדדרשינן צפרק קמא דוצמס (דף ג.) קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים וצס"פ אלו הן הנשרפין (פנהדיון דף פג.) ילפינן מיני' אוכל טבל דצמיתה ופר"מ דכל עיניו דיוה"כ ליתנהו אלף מדרבנן וקראי אסמכתא צעלמא לזר מאכילה ושמיה *האמר לקמן וסס היה מלוכני צטיט וצלוה רוחך דכרכו ואינו חושש מי שיש לו חטטין צראשו סך כדרכו ולא חושש וצמכת כרימות צפ"מ (דף י.) אמרינן כן סך שסן שסן של תרומה (למעט) סך צמו ישראל מתעגל צו ואינו חושש ואי הוי דאורייתא היה אסור כלל ענין אלף מדרבנן ומומר אסר לסוך חבלו ללא ציטמן דאתסר סיכה כשמהי אלף שיה"כ וצתרומה וצאסורי הגאה כי היה דפרק כל שעה (פספסי דף כה.) רצינא שייף לצרמיה צגוהרקי דערלה וכו' עד אמר ליה שלא כדך הגאמרו קא עצינמא וחלצ חי של שור הנסקל על גבי מכתו פטור הוה מהסוך אסור משום דאסורי הגאה נינהו אכל חלצ דהמירי הגאה מותר וצתרומה אסור משום דליכא אסמכתא דולא יחללו וציה"כ אסרו אף ידיו מלוכלכות כלל דמילתא היכא דאינו צצביל תענוג שרי: **טמניין לביכה שהיא כשתייה דכתיב והבא וגו'.** מימה לי אמאי איצטריך הש"ס למיגמר סיכה נוסף לא סכתי הא מהאי קרא נפקא מותצא כמים צקצבו וכו' ומתני' היא צצבת צפרק אמר ר' עקיבא (דף פו.) ונראה לי דאצטריך דאי לא כתיב אלף האי קרא דומצא כמים צקצבו וכו' היינו אסורין אפי' סיכה שאינה של תענוג כשמהי להכי אייתי מקרא דדניאל דמשמע שלא נמנע אלף מסיכה של תענוג מדכתיב דדניאל לא הוה אסרי' סיכה דכמה עניינן של זכר שהיה מענה ומצער נפשו ולא גמרינן מהתם דילמא חד משאר עינויין שעשה הוה אסרינן אכל סיכה לא קא משמע לן מקרא דומצא כמים וגו' דסיכה כשמהי ועוד דמקרא דומצא איצטריך לן למילף גבי תרומה דסך כשומה דצתרומה לא שייך למיגמר מקרא דדניאל:

שם מושב סמל הקנאה המקנה ¹ ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה ² משתחווים קדמה לשמש ממשמע שנאמר ³ ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו פורעין עצמן והיו מתריון כלפי מטה אמר לו הקב"ה למיכאל מיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבונו של עולם דיו לטובים שבהם אמר לו אני שורף אותם ולטובים שבהם מיד ⁴ ויאמר ⁵ (לאיש) לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני מיד ⁶ וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב הנא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אילמלא לא צצמננו גחלים מידו של ⁷ כרוב לידו של גבריאל לא נשתיירו משונאייהו של ישראל שריר ופליט וכתבי ⁸ והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני ⁹ א"ר יוחנן באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקודן ועוד דעבדת לית לך ¹⁰ אין משיבין על הקלקלה אייתהו לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקה ושמש עשרים ואחד יום היינו דכתיב ¹¹ ושר מלכות פרס עומד לגנדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזוני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמושהו אמר כתיבו לי לישאל באכרנא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר ¹² שוה לכם משכימי קום מאחרי שבת אובלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא מאי כן יתן לידידו שנא א"ר יצחק אלו נשותיהו של תלמידי חכמים שמגדרות שינה בעולם הזה וזכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה ככף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע גבריאל אמר להם יבא שנאמר ¹³ ואני באתי בדברך אמר להו לעול אעילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא מיניה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב כרגא ¹⁴ ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליכא דאשגח ביה: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי עניו מנא לן מהכא דכתיב ¹⁵ ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה ובוים הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתבי ביה בדוד ¹⁶ כי אמרו העם רעב ועיף וצמא כמדובר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר' יצחק מהכא ¹⁷ מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתייה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב ¹⁸ ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי ¹⁹ (והולך) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא ²⁰ ומטרקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא ²¹ לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתבי ²² ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש אלא ²³ בבגדים בלויים הכא וגורונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לדי יוחף יחוף המטה דאיקרי עניו מנא לן דכתיב ²⁴ אם תענה את בנותי ואם תקח נשים

1. ויבא אתי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחווים קדמה לשמש: יחזקאל ח טו
2. ויאמר אל האיש לבוש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני: יחזקאל י ב
3. וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא יתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא: יחזקאל י ז
4. והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני: יחזקאל ט יא
5. ושר מלכות פרס עמד לגנדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזוני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס: דניאל י ג
6. שוה לכם משכימי קום מאחרי שבת אובלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא: התיב קכו ב
7. ויאמר אלי אל תיקא צינאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אליהך נשמעו דבריך ואני באתי בדברך: דניאל י ב
8. ויאמר ה' וידעת למה באתי אליך ועתה אשוב להקלם עם שר פרס ואני יוצא והנה שר יון בא: דניאל י ב
9. ולאביתר הכהן וצאן המלך ענתות על של שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון אדניי לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי: דניאל א ב כו
10. ויבש וימארו הבצן ושפות בקר הגישר לידו ולעם אשר אתו לאבול כי אמרו הקעם רעב ועיף וצמא כמדובר: שמואל ב יז כט
11. מים קרים על נפש עיפה ומנעילת הסנדל מנעי עיפה: משלי כה כה
12. ודוד וצאן מעלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף וכל הקעם אשר אתו חפוי איש ראשו ועליו עלה ובכה: שמואל ב טו ל
13. בעת ההיא דבר לך ביד ישעיהו בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגלך ויעש כן הלך ערום ויחף: ישעיהו כ ב
14. מנעי רגלך מיתוף וגורונך מצמאה ותאמר יבא שוה לוא כי אהבתי יחיים ונאשתי אלה: יחזקאל יב
15. אם תענה את בנותי ואם תקח נשים על בנותי אין איש עמנו ראה אלהים עד בני ובנותי: דניאל יב

תוס' ישנים

הריני שורף את הטובים שבהם. לפי שלא מוסר כלאמרין צננה צננה [שבת נה, א] שנעטנו על שהיה צדס למחות. יחבי ליה עשרים וחד מלכי. כנגד כ"א יום שמיטה. ויריבא משתייה. כתיב עיון דלוי' לא הוי מים קרים על נפש עיפה כמו עיף דדוד. דהתם ליכא לפרושי דילמא משמהי דהא כתיב ונמא, ומתמנא דהא גוונא נינהו. מאי צמא מנעילת הסנדל. וליכא למימר מסוסיא ומטרקא דהא מניו ועלך מחלץ מעל רגלך. ודלגא כפיוש קשי' שפירש ציטעה ללא היה רגיל במרכבת סוסים. שלא יבאו רגליך לדי יחוף. כהולי גולה, דגולס הולכי ומיפס לגמרי.

תענה את בנותי שלא תתן לן העונה שלהן, ואם תקח נשים, שתיבא עליהן צרות.